5 KUTATÁS ÉS ADATOK: ARCHÍVUMI KUTATÁS, INTERJÚK ÉS TEREPBEJÁRÁSOK

Nehézség
Közepes

Időtartam
≈ 15 perc

Eszközök/Anyagok
Útmutató + sablonok, megosztott mappa, telefon/kamera, internet

Célok
Értsd meg, hogyan egészíti ki egymást a három módszer • tartsd rendszerezetten a kutatási eredményeidet • kutass online és offline archívumokban • készíts elő és vezess le egy jó interjút • hozd ki a legtöbbet a terepbejárásból

1) Három módszer, egy történet

Tehát kiválasztottad a vezérgondolatodat, és készen állsz arra, hogy mélyebben beleáss a témába – itt kezd igazán formát ölteni a sétád. Nincs egyetlen „helyes" módja annak, hogyan kutasd fel egy séta mögött az örökséget és a történeteket. A célod az, hogy több nézőpontból építs fel egy gazdagabb és befogadóbb képet egy helyről. Az archívumi kutatás adja azokat a dokumentumokat, térképeket, fotókat és tényeket, amelyek megalapozzák az egyes állomásokat. Az interjúk olyan személyes emlékeket és hangokat hoznak be, amelyeket semmilyen dokumentum nem rögzít, és gyakran új kutatási irányokat is megnyitnak. A terepbejárások pedig a helyszín közvetlen, érzékszervi megtapasztalását adják.
A sorrend rajtad múlik: gyakori útvonal az archívumi kutatás → interjúk → terepbejárás, de egy korai, rövid interjú akár a kutatás többi részét is megnyithatja. Tekints erre a három módszerre inkább olyan körforgásként, amelyen többször is végigmész, nem pedig egy egyenes vonalként.

2) Hogyan használd ezt az oktatóanyagot az Útmutatóval együtt

A 4. oktatóanyag („Hogyan tervezd meg a kutatásodat?") a projekt szervezésével foglalkozik: mappák, fájlnevek, feladattábla. Ez az oktatóanyag magáról a kutatásról szól. A „Youth Investigation: Explore Your Heritage" útmutató az explorestories.eu oldalon háttérinformációkat és sablonokat ad ehhez a fázishoz – használd folyamatos hivatkozási pontként a munkád során.

Az Európai Unió társfinanszírozásával

KULCSSZOKÁSOK

Tartsd kézben az anyagaidat

Címkézz menet közben

Kezdj egy interjúval

Ellenőrizd több forrásból, amit találsz

Oszd meg az interjúkat az interjúalanyokkal

Kövesd azt, ami felkelti a figyelmedet

Tippek

Már az első napon állapodjatok meg a csapatoddal a fájlnevek és mappák szabályairól – tíz perc, amit annak eldöntésére szántok, hogy „hogyan mentjük el a dolgokat”, később órákat takaríthat meg. Adj világos neveket a fájloknak, és mindig jegyezd fel a forrást, a dátumot és egy rövid kontextust: egy remek fotót nehéz felhasználni, ha nem tudod, honnan származik. Vezess folyamatos összefoglalót, hogy a csapat lássa, mi van már feldolgozva, és mi hiányzik még – az Útmutató Multimédiás eszközkövető sablonja pontosan erre készült.

A kutatás nagyon gyorsan sok anyagot termel: jegyzeteket, fotókat, szkennelt dokumentumokat, linkeket, felvételeket. A 4. oktatóanyag már bemutatja, hogyan hozz létre közös projektmappát, hogyan nevezd el egyértelműen a fájlokat, és hogyan tartsd rendszerezetten a linkeket, ezért ezt itt nem ismételjük meg. A jegyzeteket, szkennelt anyagokat, mentett linkeket, valamint a telefonodon lévő fotókat és felvételeket még aznap tedd be a közös mappába, amikor összegyűjtöd őket. Az anyagokat lazán csoportosítsd téma vagy helyszín szerint – amikor az útvonal már formát ölt, később állomások szerint is újrarendezheted őket.

GYAKORLATBAN

1 Tartsd kézben az anyagaidat

- Minden kerüljön be a projektmappába még aznap – a telefonos fotók és hangjegyzetek is.
- Az anyagokat lazán csoportosítsd téma vagy helyszín szerint, és legyen egy „általános” mappa is azoknak a találatoknak, amelyek több állomáshoz is kapcsolódhatnak.
- Címkézz menet közben: forrás, dátum, egy rövid kontextus.
- Tartsd naprakészen a folyamatos összefoglalót.

2 Melyik sablonokat használd, és mikor?

- Alapvető: Kutatástervezési sablon + Archívumi napló
- Nagyon hasznos: Interjú-előkészítés, Hozzájárulási nyilatkozat, ellenőrzőlisták
- Amikor releváns: Interjúelemzés, Terepbejárás, Eszközkövető, Végső szintézis – ezeket akkor add hozzá, amikor szükséged van rájuk.

Az Európai Unió társfinanszírozásával

A HÁROM MÓDSZER A GYAKORLATBAN

3) Archívumi kutatás: a hivatalos archívumokon túl

Az archívumok adják azokat a tényeket, dátumokat és képeket, amelyek megbízhatóvá teszik a sétádat. Az Útmutató bemutatja, hol érdemes keresni, és hogyan használd az archívumi sablonokat – de meglepően sok örökségi anyag online is elérhető.

Digitalizált újságarchívumok
A régi helyi újságok aranyat érnek, ha dátumokat, eseményeket vagy azt szeretnéd megérteni, hogyan beszéltek az emberek az adott időszakban. Sok nemzeti és egyetemi könyvtár rendelkezik kereshető digitális gyűjteményekkel.

Intézmények saját csatornái
Múzeumok, könyvtárak, egyesületek és városi intézmények gyakran osztanak meg történelmi fotókat és történeteket a weboldalaikon vagy közösségimédia-felületeiken – egy helyi intézmény Facebook-oldala valódi kincseket rejthet

Helytörténeti csoportok és közösségi oldalak
Amatőr helytörténészek és „régi fotók [a városodról]” típusú csoportok olyan képeket és emlékeket oszthatnak meg, amelyeket katalógusokban nem találnál meg. Néhányan akár kisebb helyi magazint is kiadnak – nézz utána online, vagy érdeklődj egy helyszíni látogatás során.

Használd jól az online forrásokat

1. Keress okosan
Kapcsold össze a hely nevét egy időszakkal, eseménnyel vagy helyi kifejezéssel, és próbálj ki többféle írásmódot is – a történelmi nevek változhatnak.

2. Mindig jegyezd fel a forrást és a dátumot
Mentsd el a linket, és rögzítsd, honnan származik az anyag – szükséged lesz rá a képaláírásokhoz és a megbízhatóság megítéléséhez.

3. Ellenőrizz több forrásból
Az online talált információkat mindig erősítsd meg egy második forrás alapján is. A fotókat félrecímkézhetik, a történetek torzulhatnak, és egyre több online tartalom készül MI-vel – ezért ellenőrizd, honnan származik eredetileg az anyag.

4. Ellenőrizd, mit használhatsz fel
Azoknál a képeknél, amelyeket közzé szeretnél tenni, jegyezd fel, ki a jogtulajdonos, vagy hogy az anyag szabadon újrafelhasználható-e.

Extra tipp: amikor hasznos dokumentumot vagy fotót találsz online, nézd meg, ki tette közzé – ez a személy vagy intézmény gyakran tökéletes kiindulópont lehet egy interjúhoz.

Az Európai Unió
társfinanszírozásával

4) Interjúk: az örökség emberi oldala

Az interjúk olyan emlékeket, véleményeket és történeteket hoznak be, amelyeket egyetlen archívum sem őriz, és segítenek olyan hangokat is bevonni, amelyek a hivatalos forrásokból kimaradnak. Olyan emberekkel készíts interjút, akik valóban kapcsolódnak a témádhoz, és törekedj többféle nézőpont bevonására. Kezdd korábban, mint elsőre gondolnád: egy kevés alapkutatás után már egy korai interjú is adhat egy fontos kapcsolattartót, növelheti a magabiztosságodat, és új kutatási irányokat nyithat meg. Sok alkotó később visszatér egy második beszélgetésre is.

Hogyan vezess jó interjút?

Használd az Útmutató Interjú-előkészítés és Hozzájárulási nyilatkozat sablonjait. Készíts elő nyitott kérdéseket, és kerüld, hogy a beszélgetőtársadat a számodra várt válasz felé tereld. Többet hallgass, mint amennyit beszélsz – a csend teljesen rendben van. Ha a beszélgetőtársad beleegyezik, rögzítsd a beszélgetést, és ellenőrizd kétszer is, hogy a felvétel elindult, és még mindig fut. Ezután a közzététel előtt mutasd meg neki az eredményt: így ellenőrizheti a pontosságot, érezheti, hogy tisztelettel kezelik, és gyakran további részleteket is megoszt.

Ha nehézzé válik, az teljesen normális

Nehéz olyan embert találni, aki szívesen beszélne

Kérd meg az első kapcsolataidat, hogy mutassanak be másoknak – egy jó beszélgetés általában megnyitja az utat a következőhöz.

A beszélgetőtárs ideges, vagy röviden válaszol

Kezdj könnyű, oldott kérdésekkel, és adj neki időt, hogy feloldódjon.

Az emlékek szubjektívek vagy hiányosak

Kezeld őket egy nézőpontként, és ellenőrizd a tényeket az archívumi kutatásod alapján.

Nyelvi vagy kommunikációs akadályok

Vigyél magaddal valakit, aki segíthet, vagy készítsd elő a kérdéseidet előre, írásban.

Az Európai Unió társfinanszírozásával

5) Terepbejárások: ott állni, ahol a történet történt

A terepbejárás során a témád megszűnik elvont lenni: amikor ott állsz a valódi helyszínen, olyan textúrákat, hangokat, távolságokat és részleteket veszel észre, amelyeket egyetlen dokumentum sem tud visszaadni. Egy kis struktúra segít – de ne alakítsd szabályok falává. Maradjon könnyed, és őrizd meg a kíváncsiságodat.

A helyszínen: öt egyszerű szokás

• Menj egy laza tervvel – tudd nagyjából, mit szeretnél megnézni és miért, és ha csoportban vagytok, egyezzetek meg, ki mit csinál.
• Engedd, hogy hasson rád a hely – figyeld meg a hangulatot, a színeket, azt, hogy mi változott. Az Útmutató terepbejárási ellenőrzőlistája barátságos segítség, nem kötelező feladatlista.
• Kapcsold össze a megfigyelést a beszélgetéssel – egy boltos vagy egy járókelő helyben is adhat neked egy történetet.
• Készíts gyors jegyzeteket és fotókat, majd rögtön utána reflektálj, amíg még friss az élmény – ez kiváló alapanyag lehet kisebb „megfigyelési rejtvényekhez” a látogatók számára.
• Maradj rugalmas – ha valami váratlan merül fel, kövesd. Gyakran ettől válik igazán érdekessé a séta.

6) A három módszer összekapcsolása

Interjúk

személyes hangokat és emlékeket adnak hozzá, amelyek a dokumentumokból hiányoznak – és lehetőséget adnak azoknak is, akik általában kimaradnak, hogy elmondják a saját változatukat.

Archíívumi kutatás

Archívumi kutatás megadja a történeti gerincet, összekapcsolja az emlékeket a tágabb képpel – és ellenőrzi is őket ebben a kontextusban.

Terepbejárások

kézzelfoghatóvá teszik mindezt – olyasmivé, amit a látogatók láthatnak, bejárhatnak és megtapasztalhatnak.

Együtt használva ezek a módszerek nem egyetlen rendezett, „teljes” történetet adnak – hanem gazdagabb, rétegzettebb és befogadóbb megértést a helyről. Pontosan azt az alapanyagot, amelyből egy örökségi séta felépül.

Javasolt munkafolyamat az Útmutató erőforrásaival

Kutatástervezési sablon: téma és kérdések → Archívumi napló: források rögzítése keresés közben → Interjú-előkészítési sablon → Hozzájárulási nyilatkozat: felvételkészítés előtt → Interjúelemzési sablon → Terepbejárási sablon → Multimédiás eszközkövető: az összes anyag áttekintése → Végső szintézis sablon: az anyagok összekapcsolása a séta megírása előtt.

Záró tippek a kutatáshoz és adatgyűjtéshez

☐ Tartsd kéznél az Útmutatót – ez a tutorial arra épül.
☐ Legyen mindennek egy közös helye – gyűjtsd központi helyre az anyagaidat, és rendszerezd őket először téma, majd állomások szerint.
☐ Abban a pillanatban jegyezd fel a forrást, a dátumot és a kontextust, amikor találsz valamit.
☐ Kombináld a módszereket – az is teljesen rendben van, ha interjúval kezdesz.
☐ Keress online is, ne csak hivatalos archívumokban.
☐ Ellenőrizz több forrásból minden fontos információt – és figyelj az MI által generált „történelemre”.
☐ Közzététel előtt oszd meg az interjúkat az érintettekkel.
☐ Gazdag történetre törekedj, ne „teljes” történetre.

Az Európai Unió társfinanszírozásával

Az Európai Unió finanszírozásával. A kifejtett nézetek és vélemények azonban kizárólag a szerző(k) nézeteit tükrözik, és nem feltétlenül tükrözik az Európai Unió vagy az Európai Oktatási és Kulturális Végrehajtó Ügynökség (EACEA) álláspontját. Sem az Európai Unió, sem az EACEA nem tehető felelőssé értük.